Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA DĪNA ŠPĪLMANA [*DEAN SPIELMANN*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 18. decembrī[1]

Lieta C-717/24

BD
pret
Sociálna poisťovňa, ústredie

(*Najvyšší správny súd Slovenskej republiky* (Slovākijas Republikas Augstākā administratīvā tiesa, Slovākija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā nodrošinājuma shēmas – Regula (EK) Nr. 883/2004 – Vecuma pensija – Piešķiršanas nosacījumi – Īpašie noteikumi par periodu summēšanu – 51. panta 1. punkts – Valsts tiesiskais regulējums, kas paredz labvēlīgāku attieksmi pret dažu kategoriju cilvēkiem, kuri veic specifiska veida darbu

Ievads

1. Šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegusi *Najvyšší správny súd Slovenskej republiky* (Slovākijas Republikas Augstākā administratīvā tiesa, Slovākija) saistībā ar strīdu starp BD, prasītāju pamatlietā, un *Sociálna poisťovňa, ústredie* (Sociālās apdrošināšanas kase, centrālā administrācija, Slovākija) (turpmāk tekstā – "Slovākijas sociālās apdrošināšanas kase") par atteikumu izpildīt BD lūgumu saņemt vecuma pensiju no 55 gadu vecuma saistībā ar viņa dziļo raktuvju kalnrača darbību.

2. Šī lieta sniedz Tiesai iespēju pirmo reizi interpretēt Regulas (EK) Nr. 883/2004[2] 51. panta 1. punktu par periodu summēšanu, lai noteiktu tiesības uz vecuma pensiju gadījumos, kad dalībvalsts tiesību aktos, neparedzot īpašu shēmu, kas atšķirtos no vispārīgās sociālās apdrošināšanas shēmas, tomēr ir paredzēta īpašu noteikumu piemērošana atsevišķiem darbiem vai amatiem.

[1] Oriģinālvaloda – franču.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2004, L 166, 1. lpp., un labojums OV 2004, L 200, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija Regulu (ES) 2019/1149 (OV 2019, L 186, 21. lpp.; turpmāk tekstā – "Regula Nr. 883/2004"). Ar šo regulu ir aizstāta Padomes Regula (EEK) Nr. 1408/71 (1971. gada 14. jūnijs) par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā (OV 1971, L 149, 2. lpp.), redakcijā ar grozījumiem un atjaunojumiem, kas izdarīti ar Padomes 1996. gada 2. decembra Regulu (EK) Nr. 118/97 (OV 1997, L 28, 1. lpp.), kura grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Regulu (EK) Nr. 592/2008 (OV 2008, L 177, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "Regula Nr. 1408/71").

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3. LESD 48. pantā ir paredzēts, ka "Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru paredz tādus pasākumus sociālā nodrošinājuma jomā, kas vajadzīgi, lai īstenotu darba ņēmēju pārvietošanās brīvību; šajā nolūkā tie izveido sistēmu, kas nodrošina to, ka algotiem vai pašnodarbinātiem migrējošiem darba ņēmējiem un viņu apgādājamiem:

a) summē visus laikposmus, ko saskaņā ar dažu valstu tiesību aktiem ņem vērā, lai piešķirtu un saglabātu tiesības saņemt pabalstu un aprēķinātu tā lielumu;

[..]".

4. Saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 1. apsvērumu:

"Valstu sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijas noteikumi ietilpst personu brīvās pārvietošanās regulējumā, un tiem jāsekmē dzīves kvalitātes un nodarbinātības nosacījumu uzlabošana."

5. Šīs regulas 13. apsvērumā ir noteikts:

"Ar koordinācijas noteikumiem jānodrošina, lai personas, kas pārvietojas Kopienā, un viņu apgādībā esošās un viņu apgādību zaudējušās personas paturētu tiesības un priekšrocības, kas iegūtas vai kuru iegūšana notiek."

6. Minētās regulas 45. apsvērumā minēts, ka iecerētās darbības mērķis ir pieņemt koordinēšanas pasākumus, lai garantētu personu brīvas pārvietošanās tiesību pilnvērtīgu izmantošanu.

7. Šīs pašas regulas 6. pants "Periodu summēšana" ir formulēts šādi:

"Ja šajā regulā nav noteikts citādi, tās dalībvalsts kompetentā iestāde, kuras tiesību akti nosaka, ka:

– tiesību uz pabalstu iegūšana, paturēšana, ilgums vai atgūšana,

[..]

ir atkarīg[i] no apdrošināšanas, nodarbinātības, pašnodarbinātības vai pastāvīgās dzīvesvietas periodu izpildes, atbilstoši nepieciešamībai ņem vērā apdrošināšanas, nodarbinātības, pašnodarbinātības vai pastāvīgās dzīvesvietas periodus, kas izpildīti saskaņā ar jebkuras citas dalībvalsts tiesību aktiem, tā, it kā tie būtu periodi, kas izpildīti saskaņā ar tiesību aktiem, kurus tā piemēro."

8. Regulas Nr. 883/2004 51. panta "Īpaši noteikumi par periodu summēšanu" 1. punktā noteikts:

"Ja dalībvalsts tiesību akti nosaka, ka dažu pabalstu piešķiršana ir atkarīga no apdrošināšanas periodiem, kas ir izpildīti, veicot tikai īpašu darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā vai amatā, uz kuru attiecas īpaša nodarbinātu vai pašnodarbinātu personu shēma, dalībvalsts kompetentā iestāde ņem vērā periodus, kas izpildīti atbilstoši citu dalībvalstu tiesību aktiem, tikai tad, ja šie periodi ir izpildīti saskaņā ar atbilstošo shēmu vai, citā gadījumā, tādā pašā

amatā, vai, attiecīgā gadījumā, tādā pašā darbībā nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā.

Ja, ņemot vērā tādā veidā izpildītus periodus, attiecīgā persona neatbilst īpašas shēmas pabalstu saņemšanas nosacījumiem, šos periodus ņem vērā tādu pabalstu nodrošināšanas nolūkā, kas paredzēti vispārīgajā shēmā vai, citā gadījumā, shēmā, ko piemēro attiecīgi strādniekiem vai kalpotājiem, ja vien attiecīgā persona iesaistīta kādā no šīm shēmām."

Čehoslovākijas tiesības

9. 1988. gada 16. jūnija *Zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení* (Likums Nr. 100/1988 par sociālo nodrošinājumu) (turpmāk tekstā – "Likums Nr. 100/1988") 1. pantā "Pamatprincipi", redakcijā, kas bija piemērojama no 1988. gada 1. oktobrim līdz 1992. gada 31. maijam, bija paredzēts:

"[..]

2) Ikvienam pilsonim ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu saskaņā ar šo likumu. Valsts nodrošina sociālā nodrošinājuma pabalstus un pakalpojumus.

[..]

4) Vecuma pensijas pabalstu apmērs galvenokārt ir atkarīgs no darbinieka nopelniem, t. i., no darba stāža un veiktā darba profesiju kategorijas."

10. Likuma Nr. 100/1988 14. pants bija formulēts šādi:

"1) Pensiju apdrošināšanas vajadzībām profesijas iedala trīs kategorijās atkarībā no veiktā darba veida.

2) I kategorijā ietilpst profesijas, kuru ietvaros nepārtraukti kalendārā mēneša laikā tiek veiktas galvenokārt bīstamas darbības, kuras veicot bieži un pastāvīgi pasliktinās darbinieku veselība kaitīgu fizikālu un ķīmisku faktoru iedarbības dēļ, tostarp

a) profesijas kalnrūpniecībā ar pastāvīgu darba vietu pazemē dziļajās raktuvēs,

b) cita veida profesijas kalnrūpniecībā, kuru ietvaros darbs tiek veikts pazemē dziļajās raktuvēs, [..].

[..]

4) III profesiju kategorijā ietilpst darbi, kas nav klasificēti I vai II kategorijā."

11. Saskaņā ar minētā likuma 21. pantu "Nosacījumi, lai iegūtu tiesības uz vecuma pensiju":

"1) Pilsonis iegūst tiesības uz vecuma pensiju, ja viņš ir bijis nodarbināts vismaz 25 gadus un ir sasniedzis vismaz

a) 55 gadu vecumu, ja viņš vismaz 15 gadus ir strādājis 14. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētajā profesijā [..],

[..].”

12. Likums Nr. 100/1988 tika grozīts ar 1992. gada 28. aprīļa *Zákon č. 235/1992 Zb. o zrušení pracovných kategórií a o niektorých ďalších zmenách v sociálnom zabezpečení* (Likums Nr. 235/1992 par profesionālo kategoriju atcelšanu un par dažām citām izmaiņām sociālajā nodrošinājumā; turpmāk tekstā – “Likums Nr. 235/1992”), kurš ir stājies spēkā 1992. gada 1. jūnijā.

13. Likuma Nr. 100/1988, redakcijā, kas izriet no Likuma Nr. 235/1992, 14. panta 1. punktā bija noteikts:

“1) Pensijas apdrošināšanas vajadzībām darbu, kas veikts līdz 1992. gada 31. decembrim, iedala trīs kategorijās atkarībā no veiktā darba veida. I un II kategorijā ietilpstošās profesijas ir norādītas līdz 1992. gada 1. jūnijam izdotajos I un II kategorijā klasificēto profesiju resoru sarakstos; profesijas, kas nav klasificētas I vai II profesiju kategorijā, ir klasificētas III kategorijā.”

14. Saskaņā ar šā likuma 15. pantu:

“Pensijas apdrošināšanas vajadzībām darbs, kas veikts pēc 1992. gada 31. decembra, ir uzskatāms par tādu, kas ietilpst III profesiju kategorijā.”

15. Saskaņā ar minētā likuma 175. pantu:

“Tiesības, kas izriet no darbavietas klasificēšanas I un II profesiju kategorijā vai dienesta klasificēšanas I un II funkciju kategorijā, ir piešķirtas līdz 2016. gada 31. decembrim.”

Slovākijas tiesības

16. 2003. gada 30. oktobra *Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení* (Likums Nr. 461/2003 par sociālo apdrošināšanu) (turpmāk tekstā – “Likums Nr. 461/2003”) 65. pants formulēts šādi:

“1) Apdrošinātais iegūst tiesības uz vecuma pensiju, ja viņš veicis pensijas iemaksas vismaz 15 gadus un sasniedzis pensionēšanās vecumu.

2) Apdrošinātā pensionēšanās vecumu nosaka saskaņā ar 3.a pielikumu, ja vien šā likuma 274. pantā nav noteikts citādi [..].”

17. Visbeidzot, saskaņā ar minētā likuma 274. pantu:

“1) Tiesības, kas izriet no darbavietu klasifikācijas I un II kategorijā, tiek saglabātas.

[..]”

Pamatlieta, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

18. Čehoslovākijas Federatīvā Republika tika sadalīta 1992. gada 31. decembrī, radot divas atsevišķas valstis. Pirms tam Čehoslovākijas Federatīvajā Republikā dažādas profesijas bija klasificētas trīs kategorijās atkarībā no to bīstamības līmeņa. Kalnrača darbs bija klasificēts I kategorijā, un kalnračiem tādējādi bija tiesības uz vecuma pensiju 55 gadu vecumā, ar

nosacījumu, ka viņi ir nostrādājuši 25 gadus, no kuriem 15 gadus pazemē dziļajās raktuvēs. 1992. gadā Likumu Nr. 100/1988 grozīja ar Likumu Nr. 235/1992, saskaņā ar kuru šīs kategorijas nepastāv kopš 1992. gada 31. decembra un no šā datuma visus darba ņēmējus bija jāklasificē III kategorijā. Tas attiecās tikai uz darbiem, kas tika veikti pēc 1992. gada 31. decembra, savukārt tiesības, kuras radīja darbs, kas pirms šā datuma ietilpa I vai II kategorijā, tika saglabātas līdz 2016. gada 31. decembrim.

19. 1992. gada 31. decembrī Čehijas Republikā stājās spēkā federālais likums par darbu dalīšanas kategorijās atcelšanu. Turpretim Slovākijā šā likuma piemērošana tika vairākkārt atlikta un darbu dalīšana kategorijās tika atcelta tikai 1999. gada 31. decembrī.

20. Prasītājs pamatlietā ir Slovākijas valstspiederīgais, kurš no 1976. gada 1. jūlija līdz 1995. gada 31. augustam strādāja par kalnraci pazemes raktuvēs Karvinā [*Karviná*], kas atradās tagadējās Čehijas Republikas teritorijā. Pēc tam viņš strādāja dažādās citās darbavietās Čehijas Republikā un Slovākijā.

21. 2013. gadā prasītājs pamatlietā, tobrīd 55 gadus vecs, lūdza aprēķināt viņa vecuma pensiju Slovākijā. Slovākijas sociālās apdrošināšanas kase noraidīja viņa lūgumu, pamatojoties uz to, ka viņš nebija sasniedzis 62 gadu vecumu, kas ļauj saņemt pensiju. Galu galā ieinteresētā persona ieguva tiesības uz vecuma pensiju no 2020. gada, kad viņš sasniedza 62 gadu un 8 mēnešu vecumu, bet Slovākijas iestādes saglabāja savu nostāju, ka viņš nevar pretendēt uz vecuma pensiju, kas ar labvēlīgākiem nosacījumiem iespējama personām, kuras strādājušas par dziļo raktuvju kalnračiem 15 gadu laikposmā.

22. Slovākijas sociālās apdrošināšanas kase uzskatīja, ka, tā kā prasītājs bija veicis dziļo raktuvju kalnrača darbu tagadējās Čehijas Republikas teritorijā, viņš varēja pretendēt uz vecuma pensiju no 55 gadu vecuma tikai tad, ja varētu pierādīt, ka 15 gadus ir veicis darbu, kas saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesību aktiem ietilpst I kategorijā. 1992. gada 31. decembrī, datumā, kad Čehijas Republikā stājās spēkā darba kategoriju atcelšana, ieinteresētā persona Slovākijas sociālās apdrošināšanas kases ieskatā bija nostrādājusi par kalnraci tikai 14 gadus un 63 dienas.

23. Saistībā ar to tika uzsākta tiesvedība, kurā prasītājs apgalvoja, ka, lai noteiktu, vai ir izpildīts nosacījums par 15 gadu ilgu nodarbinātību, Slovākijas sociālās apdrošināšanas kasei kā nodarbinātības periods I kategorijas darbā bija jāņem vērā laikposms no 1993. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. augustam, kad viņš bija turpinājis strādāt par dziļo raktuvju kalnraci Čehijas Republikā, turklāt neraugoties uz to, ka darba kategorijas šajā dalībvalstī tika atceltas 1992. gada 31. decembrī.

24. *Najvyšší správny súd Slovenskej republiky* (Slovākijas Republikas Augstākā administratīvā tiesa), kurā prasītājs iesniedzis apelācijas sūdzību, vaicā, kā interpretēt Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punktu par periodu summēšanu vecuma pensijas aprēķināšanai, ja pastāv īpaša shēma vai īpašu noteikumu piemērošana konkrētām darbībām, un ir nolēmusi apturēt tiesvedību un iesniegt Tiesā šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Regulas Nr. 883/2004] 51. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas uz vecuma pensiju, par kuru lēmumu pieņem dalībvalsts kompetentā iestāde, tikai ar nosacījumu, ka saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesību aktiem ir izveidota "īpaša nodarbinātu vai pašnodarbinātu personu shēma"?

Apstiprinošas atbildes uz iepriekšējo jautājumu gadījumā: kas raksturo šādu "īpašu shēmu" (piemēram, tas, ka to pārvalda atsevišķa iestāde, ka tā ir pašfinansējoša, ka tā ir paredzēta tikai konkrētai nodarbinātu vai pašnodarbinātu personu grupai)?

2) Vai arī šīs regulas 51. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas uz šādu pensiju pat tad, ja šīs dalībvalsts tiesiskais regulējums neparedz šādu "īpašu shēmu", bet tikai pieļauj, ka noteikta tādu personu grupa, kuras apdrošināšanas periodus pabeigušas, veicot konkrētu darbu (piemēram, dziļo raktuvju kalnrači), var iegūt tiesības uz vecuma pensiju, pamatojoties uz šiem periodiem, ar labvēlīgākiem nosacījumiem nekā citas personas, kuras veic cita veida algotu darbu vai pašnodarbinātas personas statusā?"

25. Rakstveida apsvērumus Tiesai iesniedza Itālijas un Polijas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

Juridiskā analīze

26. Pirms šo prejudiciālo jautājumu analīzes man šķiet nepieciešami daži paskaidrojumi par Regulas Nr. 883/2004 piemērojamību pamatlietai.

Par Regulas Nr. 883/2004 piemērojamību

27. Atgādināšu, ka, tā kā Slovākijas Republika un Čehijas Republika pievienojās Savienībai 2004. gada 1. maijā, šajā datumā attiecībā uz tām stājās spēkā Regula Nr. 1408/71[3]. Regula Nr. 883/2004, ar kuru tika atcelta un aizstāta Regula Nr. 1408/71, attiecībā uz tām stājās spēkā 2004. gada 20. maijā un ir piemērojama no 2010. gada 1. maija[4].

28. BD 2013. gadā *Slovākijas* sociālās apdrošināšanas kasē iesniegtais lūgums piešķirt vecuma pensiju tika noraidīts – un šīs kases atteikums ir pamatlietas priekšmets –, pēc tam tas tika pieņemts 2020. gadā, kad viņam bija 62 gadi[5]. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu minētie darba periodi nostrādāti *tagadējās Čehijas Republikas teritorijā* laikā no 1993. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. augustam.

29. Pirmkārt, tas, ka iemaksu periodi ir bijuši pirms Slovākijas Republikas un Čehijas Republikas pievienošanās Savienībai, manuprāt, nav šķērslis Regulas Nr. 883/2004 piemērošanai pamatlietas apstākļiem.

30. Faktiski saistībā ar Regulu Nr. 1408/71 Tiesa jau ir spriedusi, ka tā ir piemērojama situācijā, kurā attiecīgās personas bija veikušas iemaksas dalībvalsts sociālās apdrošināšanas shēmā laikposmā *pirms šīs valsts pievienošanās* Savienībai un varēja pamatoti atsaukties uz šo regulu, sākot no šā datuma[6]. Ciktāl ar Regulu Nr. 883/2004 aizstāta Regula Nr. 1408/71 un nav būtiski grozītas aplūkotās normas, Tiesas judikatūra saistībā ar Regulu Nr. 1408/71 ir atbilstoša arī

[3] Akta par desmit jaunu dalībvalstu, tostarp Slovākijas Republikas un Čehijas Republikas, pievienošanās nosacījumiem (OV 2003, L 236, 33. lpp.), kas pieņemts tajā pašā dienā, kad Līgums par Slovākijas Republikas un Čehijas Republikas pievienošanos (OV 2003, L 236, 17. lpp.), 2. pantā minēts, ka līgumi un akti, kurus Savienības iestādes pieņēmušas pirms pievienošanās, ir saistoši jaunajām dalībvalstīm ar noteikumiem, kas paredzēti šajos līgumos un šajā aktā.

[4] Saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 91. pantu šī regula *stājas spēkā* divdesmitajā dienā pēc publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, proti, 2004. gada 20. maijā, un to *piemēro* no īstenošanas regulas, proti, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 987/2009 (2009. gada 16. septembris), ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2009, L 284, 1. lpp.), spēkā stāšanās dienas, proti, 2010. gada 1. maija, ja vien nav īpašu pārejas nosacījumu.

[5] Skat. šo secinājumu 21. punktu.

[6] Skat. spriedumu, 2015. gada 22. janvāris, *Balazs* (C-401/13 un C-432/13, EU:C:2015:26, 32. punkts).

attiecībā uz aplūkoto Regulas Nr. 883/2004 normu interpretāciju [7]. Tādēļ tas, ka iemaksu periodi ir bijuši pirms aplūkoto dalībvalstu pievienošanās Savienībai, netraucē Regulas Nr. 883/2004 piemērojamībai pamatlietas apstākļiem, kuros BD ir veicis iemaksas Čehijas Republikas pensiju shēmā periodā pirms tās pievienošanās Savienībai un var uz to atsaukties Slovākijas sociālās apdrošināšanas kasē, sākot no pievienošanās datuma.

31. Otrkārt, aplūkotie iemaksu periodi, bez šaubām, ir bijuši *pirms Regulas Nr. 883/2004 stāšanās spēkā*. Taču šīs regulas 87. panta 2. punktā, tieši tāpat kā *mutatis mutandis* bija paredzēts Regulā Nr. 1408/71 [8], paredzēts, ka, "lai noteiktu pabalstu tiesības, kas iegūtas saskaņā ar šo regulu, ņem vērā visus apdrošināšanas periodus un, attiecīgā gadījumā, visus nodarbinātības, pašnodarbinātības vai dzīvesvietas periodus, kas ir izpildīti saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem pirms šās regulas piemērošanas attiecīgajā dalībvalstī". Šajā ziņā, lai gan jauns tiesiskais regulējums principā ir spēkā tikai attiecībā uz nākotni, atbilstoši vispāratzītam principam, ja vien nav izdarīta attiecīga atkāpe, tas tomēr ir piemērojams arī attiecībā uz situāciju, kuras ir radušās saskaņā ar agrāko tiesību aktu, sekām nākotnē [9].

32. Tādēļ es uzskatu, ka Regula Nr. 883/2004 ir piemērojama pamatlietas apstākļiem.

Par Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta interpretāciju

33. Pamatlietas priekšmets ir Slovākijas sociālās apdrošināšanas kases atteikums ņemt vērā iemaksu periodu, kas atbilst BD iemaksu periodam Čehijas Republikā no 1993. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. augustam, tādēļ, ka šo laikposmu neesot bijis iespējams ņemt vērā kā I kategorijas darbu saskaņā ar Slovākijas tiesībās spēkā esošo likumu, jo tas netika uzskatīts par šīs kategorijas darbu atbilstoši Čehijas tiesību aktiem [10]. Čehijas Republikā šī I kategorija tika likvidēta 1992. gada 31. decembrī. Tā kā šajā periodā veiktais darbs saskaņā ar Čehijas tiesību aktiem neietilpa I kategorijā, Slovākijas sociālās apdrošināšanas kase uzskatīja, ka šīs kategorijas darbā BD bija nostrādājis mazāk nekā 15 gadus un tāpēc viņam nevarēja piemērot Slovākijas tiesību normu, kas viņam būtu ļāvusi pensionēties 55 gadu vecumā.

34. Iesniedzējtiesas ieskatā Regulas Nr. 883/2004 51. panta par periodu summēšanu mērķis esot vispārīgi nodrošināt, lai priekšrocības, kas kādas dalībvalsts tiesību aktos piešķirtas dažu noteiktu nodarbju izpildei, būtu attiecināmas uz šīm nodarbēm arī tad, ja ieinteresētā persona tās veic citā dalībvalstī.

35. Taču tā uzskata, ka šīs priekšrocības vērā ņemšanas nosacījumi nav skaidri.

[7] Skat. spriedumu, 2021. gada 21. oktobris, *Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie* (C-866/19, EU:C:2021:865, 24. punkts).

[8] Regulas Nr. 1408/71 94. panta 2. punktā bija paredzēts, ka "visus apdrošināšanas laikposmus un, attiecīgā gadījumā, visus nodarbinātības vai dzīvesvietas laikposmus, kas pabeigti saskaņā ar kādas dalībvalsts tiesību aktiem pirms 1972. gada 1. oktobra vai pirms šīs regulas piemērošanas dienas šīs dalībvalsts teritorijā vai šīs dalībvalsts teritorijas daļā, ņem vērā, lai noteiktu tiesības uz pabalstiem saskaņā ar šo regulu".

[9] Skat. spriedumus, 2013. gada 16. maijs, *Wencel* (C-589/10, EU:C:2013:303, 33. punkts) un, 2015. gada 22. janvāris, *Balazs* (C-401/13 un C-432/13, EU:C:2015:26, 30. punkts).

[10] No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka Čehijas Republikā profesijas vairs netika klasificētas kategorijās no 1993. gada 1. janvāra. Taču bija paredzēts, ka pensionēšanās vecuma samazinājums palika spēkā līdz 2016. gada 31. decembrim. Slovākijā darbavietas tika iedalītas trīs amatu kategorijās līdz 1999. gada 31. decembrim un pensionēšanās vecums bija samazināts I kategorijas darbiem.

36. Uzreiz uzsvēršu, ka uzdotie jautājumi neattiecas uz principu, ka Slovākijas Republika ņem vērā prasītāja pamatlietā iemaksu periodus Čehijas Republikā, bet uz jautājumu, vai strīdīgie periodi jāņem vērā kā I kategorijas darbs, lai aprēķinātu 15 gadu nodarbinātību dziļo raktuvju kalnrača darbā, kas Slovākijas tiesību aktos prasīta, lai varētu saņemt vecuma pensiju 55 gadu vecumā.

37. Kā iesniedzējtiesa uzsver savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, piemērojamos tiesību aktos (Likums Nr. 100/1988 un Likums Nr. 461/2003) nav izveidota *atsevišķa shēma*, kas būtu piemērojama vienīgi dziļo raktuvju kalnračiem, kāds ir prasītājs. Tieši pretēji, šajos likumos ir paredzēta vienota sociālā nodrošinājuma shēma, kas piemērojama visiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām. Priekšrocības, kas saistītas ar dziļo raktuvju kalnrača darbu, kā arī citiem darbiem, kuri saskaņā ar Likuma Nr. 100/1988 14. panta 2. punktu ietilpst I kategorijā, patiesībā tika piešķirtas vienīgi šajā vienotajā shēmā.

38. Tādēļ iesniedzējtiesa uzdod jautājumu par Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punktā paredzētās periodu summēšanas piemērojamību, ja tās tiesību aktos nav speciālas shēmas, kas atšķirtos no sociālā nodrošinājuma vienotās shēmas.

39. Prejudiciālajos jautājumos, kuri jāizvērtē kopā, tā būtībā vaicā, vai, lai Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punktu varētu piemērot vecuma pensijai, par kuru lemj dalībvalsts atbildīgā iestāde, ir nepieciešama šīs dalībvalsts izveidota īpaša shēma (šajā gadījumā rodas jautājums, kas raksturo šādu īpašu shēmu) vai arī, ja šādas īpašas shēmas nav, pietiek ar to, ka tiesību aktos ir noteikta konkrēta personu kategorija, kas izpildījusi apdrošināšanas periodus, veicot vienīgi specifisku darbu (piemēram, dziļo raktuvju kalnrači), kas sniedz tiesības uz labvēlīgāku vecuma pensiju.

40. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru[11] uz šiem jautājumiem kopā jāatbild, ņemot vērā ne tikai aplūkotās tiesību normas tekstu, bet arī tās kontekstu un mērķi, kas ir izvirzīti tiesiskajā regulējumā, kurā šī norma ietverta, un šīs tiesību normas rašanās vēsture arī var būt viens no tās interpretācijas elementiem.

Gramatiskā interpretācija

41. Atgādināšu, ka Regulas Nr. 883/2004 51. pantā ir paredzēti īpaši noteikumi par periodu summēšanas principa piemērošanu vecuma pabalstiem. Tas ietver īpašus summēšanas noteikumus gadījumos, kad dalībvalsts tiesību aktos ir noteikts, ka dažu pabalstu piešķiršana ir atkarīga no "apdrošināšanas periodiem, kas ir izpildīti, veicot tikai īpašu darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā vai amatā, uz kuru attiecas īpaša nodarbinātu vai pašnodarbinātu personu shēma".

42. Kā uzsvērusi iesniedzējtiesa, starp Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta valodu versijām pastāv atšķirības, kas var būt par pamatu dažādām vai pat pretrunīgām šīs tiesību normas piemērošanas nosacījumu interpretācijām.

[11] Skat. spriedumu, 2019. gada 8. maijs, *Inspecteur van de Belastingdienst* (C-631/17, EU:C:2019:381, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

43. Vairāku valodu versijās, tostarp angļu[12], itāļu[13], poļu[14] un slovāku[15], tāpat kā franču valodas versijā ir izmantots vienskaitlis "*soumise* à un régime spécial [uz *kuru* attiecas īpaša [..] shēma]", kas liek domāt, ka "īpašas shēmas" jēdziens attiecas vienīgi uz "amata" jēdzienu. Tādējādi saskaņā ar šo pirmo interpretāciju šī tiesību norma ir piemērojama ne tikai tad, ja piemērojamās valsts tiesībās ir paredzēta īpaša shēma, bet arī vispārīgāk, ja tajās ir iekļauti noteikumi par tiesībām uz tādiem pabalstiem, kas saistīti tikai ar konkrētu darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā. Tātad atbilstoši šai *pirmajai interpretācijai* Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkts būtu piemērojams arī tad, ja dalībvalstī, kurā pieņemts lēmums piešķirt pabalstu, nebūtu īpašas shēmas.

44. Taču Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta citu valodu versijās, tostarp spāņu[16], vācu[17] n grieķu[18], ir lietots daudzskaitlis "uz *kuriem* attiecas īpaša [..] shēma", kas nozīmē, ka "īpašas shēmas" jēdziens attiecas gan uz "īpašu darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā", gan uz "amat[u]". Tātad atbilstoši šai *otrajai interpretācijai* šī tiesību norma būtu piemērojama vienīgi amatiem un darbībai, attiecībā uz kuriem dalībvalstī, kurā tiek pieņemts lēmums par pabalsta piešķiršanu, ir izveidota "īpaša shēma".

45. Šīs gramatiskās analīzes noslēgumā šķiet jāsecina, ka ir iespējamas abas interpretācijas.

46. Kā uzsvērusi Komisija, atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai vienā no Savienības tiesību normas valodu versijām lietotais formulējums nevar būt vienīgais pamats šīs tiesību normas interpretācijai vai arī tam nevar piešķirt prioritāru nozīmi salīdzinājumā ar pārējo valodu versijām. Savienības tiesību normas ir interpretējamas un piemērojamas vienveidīgi, ņemot vērā visu Savienības oficiālo valodu versijas.

47. Gadījumā, ja Savienības tiesību akta teksts dažādu valodu versijās atšķiras, attiecīgā tiesību norma jāinterpretē atkarībā no tā tiesiskā regulējuma konteksta un mērķa, kurā šī tiesību norma ietilpst[19]. Tādēļ ir jāveic tās kontekstuāla un teleoloģiska analīze.

Kontekstuāla interpretācija

48. Atgādināšu, ka LESD 48. panta pirmās daļas a) punktā ir prasīts summēt visus laikposmus, ko saskaņā ar dažu valstu tiesību aktiem ņem vērā, lai piešķirtu un saglabātu tiesības saņemt pabalstu un aprēķinātu tā lielumu. Regulas Nr. 883/2004 6. pantā ir vispārīgi īstenots šis princips[20] un

[12] "[..] in a specific activity as an employed or self-employed person or in an occupation which is subject to a special scheme for employed or self-employed persons [..]".

[13] "[..] in una determinata attività subordinata o autonoma o in un'occupazione soggetta ad un regime speciale applicabile ai lavoratori subordinati o autonomi [..]".

[14] "[..] określonej pracy najemnej lub na własny rachunek lub w zawodzie, *który podlega* szczególnemu systemowi [..]".

[15] "[..] dosiahnutými iba vykonávaním špecifickej činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, alebo v povolaní, ktoré podlieha osobitnému systému pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby [..]".

[16] "[..] en una actividad determinada como trabajador por cuenta ajena o propia, u ocupación sujetas a un régimen especial para trabajadores por cuenta ajena o propia [..]".

[17] "[..] in einer bestimmten Beschäftigung oder selbstständigen Erwerbstätigkeit oder einem Beruf zurückgelegt wurden, für die ein Sondersystem für beschäftigte oder selbstständig erwerbstätige Personen gilt [..]".

[18] "[..] σε συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή επάγγελμα, για τα οποία ισχύει ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα [..]".

[19] Skat. spriedumus, 1977. gada 27. oktobris, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 14. punkts) un nesenāk, 2020. gada 23. janvāris, *Bundesagentur für Arbeit* (C-29/19, turpmāk tekstā – "spriedums *Bundesagentur für Arbeit*", EU:C:2020:36, 48. punkts) un, 2025. gada 4. septembris, *Hakamp* (C-203/24, EU:C:2025:662, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

[20] Regulā Nr. 1408/71 šī summēšana bija paredzēta, izmantojot noteikumus, kas attiecas uz katru no regulās paredzētajiem riskiem, savukārt Regulas Nr. 883/2004 6. pantā ir vispārīgi apstiprināts šis princips.

paredzēts, ka, ja regulā nav noteikts citādi, atbildīgajai sociālās nodrošināšanas iestādei ir pienākums ņemt vērā, ja nepieciešams, citā dalībvalstī saskaņā ar tās tiesību aktiem izpildītus periodus, ja valsts tiesību aktos tiesības uz pabalstiem vai citām priekšrocībām ir atkarīga no iepriekšējas nodokļu samaksas periodu izpildes, neatkarīgi no tā, vai runa ir par apdrošināšanas, nodarbinātības, pašnodarbinātības vai pastāvīgās dzīvesvietas periodu izpildes. Tādējādi šis princips izveido tādu kā "apdrošināšanas periodu savstarpēju atzīšanu"[21].

49. Šādā kontekstā Regulas Nr. 883/2004 51. pantā, kurš iekļauts nodaļā par vecuma pensijām un apgādnieka zaudējuma pabalstiem, paredzētas īpašas normas attiecībā uz periodu summēšanu šajā jomā. Tā nolūks ir noteikt periodus, kuriem ir piemērotas vispārīgas un īpašas shēmas, jo karjeras laikā, kas var noritēt dažādās dalībvalstīs, uz personu var attiekties dažāda veida shēmas[22].

50. Vai tas nozīmē, ka šis 51. pants obligāti paredz "īpašu shēmu", kas formāli atšķiras no vispārīgās shēmas? Neesmu par to pārliecināts.

51. No vienas puses, atzīmēšu, ka pašreizējais Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkts atbilst kādreizējam Regulas Nr. 1408/71 45. panta 2. punktam, kas ar to ir modernizēts un vienkāršots, tomēr saglabājot to pašu mērķi[23].

52. Kādreizējā Regulas Nr. 1408/71 45. panta 2. punktā bija paredzēts, ka, "ja kādas dalībvalsts tiesību aktos konkrētu pabalstu piešķiršanai paredzēts priekšnoteikums par apdrošināšanas laikposmiem, kam jābūt pabeigtiem *[vienīgi] profesijā, uz kuru attiecas īpaša sistēma, vai, attiecīgā gadījumā, strādājot īpašā darbā*, tad apdrošināšanas laikposmus, kas pabeigti saskaņā ar kādas citas dalībvalsts tiesību aktiem, ņem vērā šo pabalstu piešķiršanai vienīgi tādā gadījumā, ja tie ir pabeigti saskaņā ar šādu sistēmu vai, ja tā nav, tajā pašā profesijā vai, attiecīgi, tajā pašā darbā"[24].

53. No tā es secinu, ka, pat ja pabalstu piešķirošā dalībvalsts nav paredzējusi īpašu shēmu kā tādu, tas nav šķērslis, lai attiecīgā gadījumā piemērotu šīs regulas 45. panta 2. punktu, jo apdrošināšanas periodiem bija jābūt izpildītiem "īpašā darbā". Turklāt, kā uzsvērusi Polijas valdība, Administratīvās komisijas, kas [Eiropas] Komisijā izveidota migrējošo darba ņēmēju sociālajam nodrošinājumam[25], 1973. gada 22. februāra Lēmums Nr. 81 par konkrētā darbavietā pabeigtu [izpildītu] apdrošināšanas laikposmu [periodu] summēšanu, piemērojot 45. panta 2. punktu[26], atsaucas tikai uz konkrētā darbavietā pabeigtu [izpildītu] apdrošināšanas laikposmu [periodu] un uzliek pienākumu summēt dažādās dalībvalstīs izpildītus apdrošināšanas periodus konkrētā darbavietā, jo uz to attiecas "īpaša attieksme" un tās ir tiesību aktos noteiktas sekas. No tā izriet, ka, tā kā īpaša darbavieta bija tā vai citāti regulēta, tai tika piemērota summēšana, neatkarīgi no tā, vai tā izrietēja no "īpašas" shēmas, īpašiem noteikumiem vai vispārīgas sociālā nodrošinājuma sistēmas.

[21] Skat. Morsa, M. *Sécurité sociale, libre circulation et citoyenneté européenne*, Limala, Anthemis, 2012, 107. un 108. lpp.

[22] Skat. Omarjee, I. *Manuel de droit européen de la protection sociale*, Brisele, Bruylant, 2021, 2. izd., 309. lpp., Nr. 334.

[23] Skat. spriedumu, 2018. gada 21. marts, *Klein Schiphorst* (C-551/16, EU:C:2018:200, 31. punkts).

[24] Mans izcēlums.

[25] Runa ir par Administratīvo komisiju, kas [Eiropas] Komisijā izveidota migrējošo darba ņēmēju sociālajam nodrošinājumam un paredzēta attiecīgi Regulu Nr. 1408/71 un Nr. 883/2004 IV sadaļā, un kas saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 81. panta a) punktu, kas kļuvis par Regulas Nr. 883/2004 72. panta a) punktu, nodarbojas ar visiem administratīviem un interpretācijas jautājumiem, ko rada minēto regulu noteikumi.

[26] Lēmums Nr. 81 (1973. gada 22. februāris) par konkrētā darbavietā pabeigtu [izpildītu] apdrošināšanas laikposmu [periodu] summēšanu, piemērojot Regulas (EKK) Nr. 1408/71 45. panta 2. punktu (OV 1973, C 75, 11. lpp.).

54. Jādomā, ka Savienības likumdevējs, pieņemot Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punktu, nav vēlējies izveidot šaurāku summēšanas metodi. No šīs regulas sagatavošanas darbiem izriet, ka attiecībā uz tās vadošajiem principiem un galvenajiem elementiem, starp kuriem ir periodu summēšana, koordinēšanas sistēma ir palikusi tāda pati [27].

55. Tādējādi varētu uzskatīt, ka šāds elements liecina par labu vairāk pirmajai interpretācijai, kas neprasa "īpašu" shēmu, kura obligāti būtu formāli atšķirīga no vispārīgās shēmas.

56. No otras puses, Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta otrajā daļā, protams, paredzēts gadījums, kad pēc šādā veidā izpildītu periodu vērā ņemšanas "attiecīgā persona neatbilst *īpašas shēmas* pabalstu saņemšanas nosacījumiem" [28]. Iesniedzējtiesa izvirza hipotēzi, ka no tā varētu secināt, ka viss šīs regulas 51. panta 1. punkts tātad ir piemērojams tikai tad, ja dalībvalsts, kurā tiek pieņemts lēmums par pabalsta piešķiršanu, sadalītu savu sociālā nodrošinājuma shēmu "īpašā" shēmā un "vispārīgā" shēmā.

57. Tomēr norādīšu, ka šis "īpašās shēmas" jēdziens Regulā Nr. 883/2004 nav definēts. Šīs regulas 1. panta e) punktā ir definēts formulējums "īpaša shēma ierēdņiem" [29] un tam šķiet nav nozīmes regulas 51. panta kontekstā. Kā uzsver Polijas valdība, pati šādas "īpašas" shēmas definīcija ir "neskaidra".

58. Pie tam, kā Tiesa jau norādījusi, gan ne ar Regulu Nr. 1408/71, ne ar Regulu Nr. 883/2004 nav organizēta kopēja sociālā nodrošinājuma sistēma, bet šo regulu vienīgais mērķis ir nodrošināt dažādu valsts sociālā nodrošinājuma sistēmu, kas joprojām pastāv, *koordinēšanu*, nevis saskaņošanu. Tādējādi saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalstis saglabā kompetenci savu sociālā nodrošinājuma sistēmu veidošanā [30].

59. Tātad Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta kontekstā nekas neliedz plašāk izprast "īpašas shēmas" jēdzienu, ņemot vērā dažādu valstu sociālā nodrošinājuma shēmu realitāti. Tas var nozīmēt, ka šajā jēdzienā var iekļaut ne tikai tādu sociālā nodrošinājuma shēmu, kas formāli atšķiras no vispārīgās shēmas, bet arī tādu shēmu, kas vispārīgajā shēmā izveidota, lai aptvertu "īpašu darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā".

60. Manuprāt, šādu interpretāciju pamato aplūkotās tiesību normas teleoloģiska interpretācija.

Teleoloģiskā interpretācija

61. Gan no Regulas Nr. 883/2004 preambulas, gan Tiesas judikatūras izriet, ka mērķa koordinēt dalībvalstīs izveidotās sociālā nodrošinājuma sistēmas nolūks ir garantēt personu *brīvas pārvietošanās* [tiesību brīvi pārvietoties] pilnvērtīgu izmantošanu [31].

[27] Skat. it īpaši 1998. gada 21. decembra Komisijas Priekšlikumu Padomes regulai (EK) par sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanu (COM(1998)779 *final*) (OV 1999, C 38, 10. lpp.).

[28] Mans izcēlums. Norādīšu, ka Regulas Nr. 1408/71 45. panta 2. punktā nebija teksta "saskaņā ar īpašu [..] shēmu".

[29] Šī tiesību norma paredz, ka formulējums "īpaša shēma ierēdņiem" nozīmē "katr[u] sociāl[ā] nodrošinājuma shēm[u], kas atšķiras no sociālās nodrošināšanas vispārīgās shēmas, kuru piemēro nodarbinātām personām attiecīgajā dalībvalstī, un kas tieši attiecas uz visiem ierēdņiem vai dažām viņu kategorijām".

[30] Skat. it īpaši spriedumus, 2013. gada 21. februāris, *Salgado González* (C-282/11, EU:C:2013:86, 35. punkts) un, 2021. gada 21. oktobris, *Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie* (C-866/19, EU:C:2021:865, 25. punkts). Skat. arī Lenaerts, K., Adam, S. "La solidarité, valeur commune aux États membres et principe fédératif de l'Union européenne", *Cahiers de droit européen*, 2021, Nr. 2, 318.–322. lpp.

[31] Tas izriet it īpaši no minētās regulas 1., 4., 13. un 45. apsvēruma, kā arī no sprieduma, 2018. gada 21. marts, *Klein Schiphorst* (C-551/16, EU:C:2018:200, 31. punkts).

62. Tādēļ, lai arī katras dalībvalsts tiesību aktos jānosaka tostarp nosacījumus, kas dod tiesības uz pabalstiem, tomēr dalībvalstīm jāievēro Savienības tiesības un it īpaši LESD normas attiecībā uz visiem Savienības pilsoņiem piešķirtajām tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā [32]. Šajā ziņā LESD negarantē darba ņēmējam, ka viņa darbības paplašināšana vairākās dalībvalstīs vai tās pārcelšana uz citu dalībvalsti neietekmēs viņa stāvokli sociālā nodrošinājuma jomā. Tomēr mazāk labvēlīgu tiesību aktu piemērošana atbilst personu pārvietošanās brīvības principam, ja tie nenostāda attiecīgo darba ņēmēju neizdevīgākā situācijā, salīdzinot ar tiem darba ņēmējiem, kas visas savas darbības veic dalībvalstī, kurā tos piemēro, vai salīdzinot ar tiem darba ņēmējiem, uz kuriem tie jau attiecas [33].

63. Starp koordinēšanas pasākumiem, lai garantētu personu brīvas pārvietošanās tiesību pilnvērtīgu izmantošanu, periodu *summēšanas* principa mērķis ir izvairīties, ja vien tam nav objektīva pamatojuma, no tā, ka pret darba ņēmēju, kurš ir izmantojis savas tiesības brīvi pārvietoties un strādājis vairāk nekā vienā dalībvalstī, izturētos mazāk labvēlīgi nekā pret darba ņēmēju, kurš visu karjeru ir īstenojis vienā vienīgā dalībvalstī [34].

64. Tātad Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta mērķis ir nodrošināt, lai personas, kuras veikušas darbību, kas piešķir tiesības uz īpašām priekšrocībām vecuma pensijas jomā (piemēram, došanās pensijā agrākā vecumā smaga vai bīstama darba dēļ), nezaudētu šīs priekšrocības tikai tādēļ vien, ka ir izmantojušas pārvietošanās brīvību.

65. Proti, tāda Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta interpretācija, saskaņā ar kuru šī tiesību norma būtu piemērojama vienīgi tādiem amatiem un darbībai, attiecībā uz kuriem dalībvalstī, kurā tiek pieņemts lēmums par pabalsta piešķiršanu, izveidota "īpaša shēma", kas obligāti atšķiras no vispārīgās shēmas [35], manuprāt, ir pretrunā šim darba ņēmēju brīvas pārvietošanās mērķim.

66. Šāda interpretācija faktiski varētu kavēt Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta piemērošanu tikai tādēļ vien, ka, piemēram, dalībvalsts, kura piešķir aplūkotos pabalstus, būtu izvēlējusies izveidot tikai vispārīgu shēmu, kurā tā izdala īpašas darbību kategorijas. Šādā gadījumā darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona, kas veic īpašu darbību, kura paredzēta vispārīgajā shēmā un kurai ir paredzētas zināmas priekšrocības, varētu izvēlēties neveikt vai vismaz kavēties veikt šādu īpašo darbību citā dalībvalstī, ja tādēļ viņam tiktu atņemtas priekšrocības, salīdzinot ar tiem nodarbinātajiem, kuri visu šo īpašo darbību veic attiecīgajā dalībvalstī.

67. Tādējādi pamatlietā – ja Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta piemērošanai un atļaujai ņemt vērā iemaksu periodus tagadējās Čehijas Republikas teritorijā no 1993. līdz 1995. gadam tiktu prasīts, lai Slovākijā pastāvētu īpaša shēma, kas būtu atšķirīga no vispārīgās shēmas – tikai ar I kategorijas pastāvēšanu vien nepietiktu, lai ļautu prasītājam pamatlietā pensionēties 55 gadu vecumā, kaut arī šāda pensionēšanās būtu iespējama, ja viņš visu karjeras laiku būtu nostrādājis Slovākijā.

[32] Šajā nozīmē skat. it īpaši spriedumus, 2013. gada 21. februāris, *Salgado González* (C-282/11, EU:C:2013:86, 36. un 37. punkts); *Bundesagentur für Arbeit* (41. punkts) un, 2022. gada 7. jūlijs, *Pensionsversicherungsanstalt* (Bērnu audzināšanas periodi ārvalstīs) (C-576/20, EU:C:2022:525, 49. punkts).

[33] Skat. spriedumu, 2019. gada 14. marts, *Vester* (C-134/18, EU:C:2019:212, 32. un 33. punkts, ka arī tajos minētā judikatūra).

[34] Šajā ziņā skat. Regulas Nr. 883/2004 13. un 14. apsvērumu, kā arī spriedumu *Bundesagentur für Arbeit* (33. punkts). Skat. arī Detienne, Q. un Servais, J.-M. "Chapitre II. – Droit de la sécurité sociale", no: *Droit social de l'Union européenne*, Bruylant, Brisele, 2021, 4. izd., īpaši 343. lpp., Nr. 892.

[35] Runa ir par otro interpretāciju (skat. šo secinājumu 44. punktu), saskaņā ar kuru jēdziens "īpaša shēma" attiecas gan uz "īpašu darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā", gan uz "amat[u]".

68. Taču šāda pieeja man šķiet pretrunā darba ņēmēju brīvas pārvietošanās mērķim.

69. Tādēļ es uzskatu, ka tam, ka dalībvalsts, kura piešķir aplūkoto pabalstu, ir izveidojusi īpašu sociālā nodrošinājuma shēmu, kas formāli atšķiras no vispārīgās shēmas, vai arī drīzāk ir pieņēmusi īpašus noteikumus, kuri tās vispārīgajā shēmā ir piemērojami īpašai darbībai, manuprāt, nevajadzētu ietekmēt periodu summēšanu. Patiesībā runa ir par sociālā nodrošinājuma shēmu izveides un finansēšanas izvēli, kas var būtiski atšķirties dažādās dalībvalstīs un kam nevajadzētu ietekmēt darba ņēmēju pārvietošanās brīvību.

70. Protams, visus īpašos noteikumus nevar pašus par sevi uzskatīt par "īpašu shēmu" Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkta izpratnē, un iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai visi piemērojamie noteikumi, šajā gadījumā – dziļo raktuvju kalnračiem, var veidot šādu "īpašai shēmai līdzvērtīgu shēmu".

71. Šajā ziņā, ņemot vērā darba ņēmēju brīvas pārvietošanās mērķi, manuprāt, jāievēro drīzāk būtiski, nevis formāli vai strukturāli elementi.

72. Tādēļ izteikums "īpaša shēma", manuprāt, būtu jāsaprot kā tāds, kas attiecas ne tikai uz īpašām shēmām, kuras kā tādas noteiktas valsts sistēmā, bet arī uz ieviestu īpašu saskaņotu noteikumu kopumu, tostarp vispārīgā shēmā, kas ir piemērojams īpašai darba ņēmēju vai pašnodarbinātu personu nodarbei. Šis izteikums it īpaši varētu attiekties uz noteikumu kopumu, piemēram, par pakalpojumu saņemšanas nosacījumiem, to apmēra aprēķina noteikumiem (saistīti, piemēram, ar iemaksu ilgumu vai pensionēšanās vecumu) un vecuma pensijas aprēķinu, kas būtu specifiski dažām darbībām vai profesijām to īpašā rakstura dēļ (saistīti, piemēram, ar darba smagumu vai ar darbību saistītiem riskiem). Tātad šie noteikumi attiektos uz konkrētu nodarbinātu vai pašnodarbinātu personu grupu vai uz profesijām, kam – kā ierosina iesniedzējtiesa – tiktu piemērota "salīdzinoši slēgta īpašu atkāpju shēma". Turpretim, pretēji Komisijas apgalvotajam, es uzskatu, ka fakts, ka šos noteikumus īsteno struktūra, kas formāli atšķiras no tās, kura ir atbildīga par vispārīgo shēmu, vai tas, ka tie paredz no vispārīgās shēmas atšķirīgu finansējumu – lai gan tie var būt atbilstoši kritēriji, lai secinātu, ka pastāv "īpaša" shēma –, tomēr nevar būt noteicošs.

73. Piebildīšu, ka šāda pieeja ļautu Regulas Nr. 883/2004 51. panta kontekstā ņemt vērā to, ka sociālā nodrošinājuma shēmas dažādās dalībvalstīs attiecībā uz darba ņēmēju brīvu pārvietošanos ir organizētas atšķirīgi.

74. Visbeidzot norādīšu, ka Komisija apgalvo, ka prasītāja pamatlietā iemaksu periodi, kad viņš bija dziļo raktuvju kalnracis Čehoslovākijas Republikā laikā no 1992. gada 31. decembra līdz 1995. gada 31. augustam, būtu jāņem vērā, balstoties uz Regulas Nr. 883/2004 5. panta b) punkta vispārīgajām normām, atbilstoši kurām, ja saskaņā ar kompetentās dalībvalsts tiesību aktiem tiesiskas sekas saistās ar noteiktiem faktiem vai notikumiem, minētā dalībvalsts ņem vērā līdzīgus faktus vai notikumus, kas notikuši jebkurā no dalībvalstīm, tā, it kā tie būtu notikuši tās teritorijā [36]. Tomēr man šajā ziņā ir nopietnas šaubas. Patiesībā šīs regulas 5. panta b) punkts regulē sekas, kas

[36] Regulas Nr. 883/2004 5. pants "Vienlīdzīga attieksme pret pabalstiem, ienākumiem, faktiem vai notikumiem" ietilpst šīs regulas vispārīgajos noteikumos un nostiprina pabalstu, ienākumu un faktu pielīdzināšanas judikatūrā noteikto principu, ko Savienības likumdevējs vēlējies ieviest minētās regulas tekstā, lai tas tiktu izstrādāts, ievērojot Tiesas nolēmumu būtību un garu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 5. decembris, *Bocero Torrico* un *Bode* (C-398/18 un C-428/18, EU:C:2019:1050, 29. un tajā minētā judikatūra)). Šis princips ir vispārējā nediskriminācijas principa īpaša izpausme (skat. spriedumu, 2020. gada 12. marts, *Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle* (C-769/18, EU:C:2020:203, 44. punkts)).
5. pantā ir noteikts: "Ja vien šajā regulā nav noteikts citādi, ņemot vērā izklāstītos īpašos īstenošanas noteikumus, piemēro šādus noteikumus: [..] b) ja saskaņā ar kompetentās dalībvalsts tiesību aktiem tiesiskas sekas saistās ar noteiktu faktu vai notikumu gadījumiem, minētā dalībvalsts ņem vērā līdzīgus faktus vai notikumus, kas notikuši jebkurā no dalībvalstīm, tā, it kā tie būtu notikuši tās teritorijā".

izriet no konkrētiem faktiem vai notikumiem, piemēram, negadījuma, slimības, invaliditātes, dzimšanas vai laulībām, kas notikuši citā dalībvalstī un kam varētu būt ietekme uz sociālā nodrošinājuma pabalstu saņemšanu. Turklāt no Regulas Nr. 883/2004 10. apsvēruma izriet, ka dažu faktu un notikumu pielīdzināšanas princips nedrīkstētu traucēt apdrošināšanas periodu summēšanas principam. Tāpēc tādu periodu ņemšana vērā, kas izpildīti atbilstoši jebkuras citas dalībvalsts tiesību aktiem, manuprāt, nav "fakts vai notikums" minētās regulas 5. panta b) punkta izpratnē. Tādēļ es uzskatu, ka šī norma nav piemērojama pamatlietas apstākļiem un neļauj atbildēt uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem [37].

75. Tāpēc es uzskatu, ka Regulas Nr. 883/2004 51. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka uz vecuma pensiju, par kuru lemj dalībvalsts atbildīgā iestāde, attiecas šīs tiesību normas piemērošana gan tad, ja atbilstoši šīs dalībvalsts tiesību aktiem ir izveidota īpaša shēma, kas piemērojama nodarbinātām vai pašnodarbinātām personām, gan tad, ja minētās dalībvalsts tiesību aktos, formāli neizveidojot šādu "īpašu shēmu", paredzēts, ka noteiktas kategorijas personas, kuras izpildījušas apdrošināšanas periodus, veicot īpašu darbību (piemēram, dziļo raktuvju kalnrači), balstoties uz šiem periodiem, var saņemt vecuma pensiju ar labvēlīgākiem nosacījumiem nekā citas personas, kuras kā nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas veikušas atšķirīgas darbības.

Secinājumi

76. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai atbildēt uz *Najvyšší správny súd Slovenskej republiky* (Slovākijas Republikas Augstākā administratīvā tiesa, Slovākija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu, kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija Regulu (ES) 2019/1149, 51. panta 1. punkts

jāinterpretē tādējādi, ka

uz vecuma pensiju, par kuru lemj dalībvalsts atbildīgā iestāde, attiecas šīs tiesību normas piemērošana gan tad, ja atbilstoši šīs dalībvalsts tiesību aktiem ir izveidota īpaša shēma, kas piemērojama nodarbinātām vai pašnodarbinātām personām, gan tad, ja minētās dalībvalsts tiesību aktos, formāli neizveidojot šādu "īpašu shēmu", ir paredzēts, ka noteiktas kategorijas personas, kuras izpildījušas apdrošināšanas periodus, veicot īpašu darbību (piemēram, dziļo raktuvju kalnrači), balstoties uz šiem periodiem, var saņemt vecuma pensiju ar labvēlīgākiem nosacījumiem nekā citas personas, kuras kā nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas veikušas atšķirīgas darbības.

[37] Lieta, kurā pasludināts 2020. gada 12. marta spriedums *Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle* (C-769/18, EU:C:2020:203) un kuru Komisija min sava argumenta pamatojumam, mani nepārliecina, jo Tiesa bija aicināta atbildēt uz jautājumu, kādā mērā palīdzība bērna ar invaliditāti audzināšanai, ko piešķir kāda dalībvalsts, ir jāņem vērā, aprēķinot vecuma pabalstus, kad šīs valsts tiesiskais regulējums paredz likmes palielinājumu dažu invaliditātes veidu gadījumos. Tiesa nosprieda, ka pensijas likmes palielinājums tiek piešķirts, pamatojoties uz fakta [rašanos] Regulas Nr. 883/2004 5. panta b) punkta izpratnē, proti, ka bērna pastāvīgā nespēja ir vismaz vienāda ar noteiktu likmi [vismaz atbilst noteiktai likmei]. Tātad šajā lietā netika aplūkota periodu, kuri izpildīti atbilstoši citas dalībvalsts tiesību aktiem, vērā ņemšana.